

'Een deken van Sittard, Meerssen of Heerlen die ééns met jhr. Ruys in een open landauer door de omliggende dorpen heeft rondgereden, verkondigt zijn heel leven lang aan alle vrome parochianen de lof van dit toonbeeld van katholiciteit, waarop heel Limburg trots moet gaan! Geloof me, dierbare vriend, gij kunt de invloed dezer aristocraten niet te hoog aanslaan, ik zeg niet: bij het Nederlandse volk, maar: bij de katholieken der zuidelijke provinciën. En ook bij de bisschoppen, 'alle vijf', zult gij bedrogen uitkomen wanneer gij hen ooit voor het alternatief stelt van òfwel u te laten glijpen, òfwel deze aristocraten, met al hun aanhang van rijke, nobele families, voor het hoofd te stoten . . .'¹

Aalberse, die Ruys van nabij kende, schreef hem 'een intrigante natuur en een zeer heerszuchtige aard' toe², maar hij roemde zijn vermogen, leiding te geven. Tilanus, naiever, vond hem 'een oerbetrouwbaar mens' en 'een waar regent' doch beklagde zich wel over zijn geringe sprekersgaven: 'Toen hij in 1929 opnieuw premier zou worden, dachten we allemaal: moeten we nu wéér vier jaar naar door ambtenaren opgestelde verhalen luisteren die hij vel na vel voorleest?'³

Van enkele van die tien kabinetten maakten tussen 1918 en 1939 liberale, vrijzinnig-democratische of burgerlijk-partijloze figuren deel uit. Op één moment in de jaren '20 was er theoretisch de mogelijkheid van een radicaal andere regeringssamenstelling. Dat was in november 1925 toen het eerste ministerie-Colijn ten val kwam door een breuk in de coalitie - gevolg van het feit dat de christelijk-historische fractie, op haar voorzitter, dr. de Visser, na, tegen de voortzetting van de gezantschapspost bij het Vaticaan stemde. De vrijzinnig-democratische leider, mr. H. P. Marchant, ondernam toen een poging, samen met rooms-katholieken en sociaal-democraten een kabinet te vormen. Zij leed schipbreuk op de onwil der katholieken. Eénstemmig verwierp hun Tweede Kamer-fractie (het was zeven jaar na november '18) het samengaan met de SDAP, 'wier diepere beginselen', schreef mgr. Nolens, 'met de katholieke beginselen lijnrecht in strijd zijn. Alleen bij uiterste noodzaak' (een noodzaak die eerst in augustus 1939 aanwezig geacht werd) 'zou de katholieke Kamerfractie tot deze om verschillende redenen door haar zeer ongewenst geachte samenwerking kunnen overgaan.'⁴

Dus bleef de conservatief-confessionele coalitie,⁵ later aangevuld met op

¹ Brief van H. Poels aan P. J. M. Aalberse, 28 januari 1908, aangehaald bij Gribling: *Aalberse*, p. 507, 508. ² Dagboek, 23 juli 1918, a.v., p. 301. ³ G. Puchinger: *Tilanus vertelde mij zijn leven* (1966), p. 90-91. ⁴ Brief, 30 nov. 1925, van Nolens aan Marchant, aangehaald door Oud: *Het jongste verleden*, dl. III (1949), p. 68. ⁵ Tot en met het vierde ministerie-Colijn waren steeds de Rooms-Katholieke Staatspartij, de Anti-Revolutionaire Partij en de Christelijk-Historische Unie in de ministeries vertegenwoordigd. De drie partijen behaalden steeds rond 50% van de